

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, професора **Чистякової Ірини Анатоліївни**
на дисертаційну роботу **Вертеля Владислава Вікторовича**
на тему «**Розвиток еколого-натуралістичної роботи**
в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України
(40-ві рр. XX – 20-ті рр. XXI століття)»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
галузу знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження. Позашкільна освіта залишається важливим чинником у процесі навчання й виховання молоді, сприяючи формуванню її моральних принципів, ціннісних установок та професійного самовизначення. Дослідження етапів формування та розвитку системи позашкільної освіти, систематизація накопиченого педагогічного досвіду, а також вивчення й адаптація світових освітніх практик з урахуванням сучасних українських реалій створюють передумови для модернізації та підвищення ефективності освітньої діяльності таких закладів. Застосування результативних методів та форм роботи з дітьми в межах еколого-натуралістичних гуртків забезпечує сприятливе середовище для виявлення, розвитку та реалізації їхніх здібностей і обдарувань. У зв'язку з цим дане дослідження спрямоване на глибокий аналіз теоретичних, змістових і організаційних засад еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти крізь призму історичного розвитку. Отже, наукова значущість та практична необхідність дослідження в контексті порушеної проблеми є беззаперечними.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше в українській педагогічній науці проведено комплексне дослідження, у межах якого цілісно визначено теоретичні, організаційні та змістові засади розвитку еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України (40-ві рр. XX – 20-ті рр. XXI століття), а саме: схарактеризовано джерельну базу дослідження; виокремлено етапи розвитку еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти; окреслено нормативно-правове та програмно-методичне забезпечення еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти Сумської, Харківської та Чернігівської областей; з'ясовано організаційні засади роботи з дітьми та молоддю в закладах позашкільної освіти, визначено її основні форми та умови реалізації; узагальнено результати еколого-натуралістичної роботи в зазначеному регіоні та визначено перспективи використання цього досвіду в сучасних закладах позашкільної освіти на державному, регіональному та інституційному рівнях.

Ступінь обґрунтованості наукових висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (518 найменувань), і 3 додатків, розміщених на 23 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок, при цьому основний матеріал розгорнутий на 197 сторінках.

Аналіз тексту дисертації та ретельне вивчення публікацій В. В. Вертеля надають підстави для висновку щодо наукової обґрунтованості й достовірності отриманих результатів. Крім того, цей аналіз дозволяє стверджувати, що здобувач належним чином володіє теоретичними аспектами вирішення наукового завдання та використовує комплекс методів дослідження.

Детальне вивчення наукової літератури надало можливість Вертелю Владиславу Вікторовичу переконливо висвітлити сутність ключових понять «екологічна діяльність», «екологічна робота», «натуралістична робота», «еколого-натуралістична робота», «заклад позашкільної освіти», «еколого-натуралістична робота в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України».

Обґрунтованість наукових положень та висновків даної дисертаційної роботи не викликає сумнівів. Серед використаних методів дослідження, обраних дисертантом, найбільш продуктивними вважаються загальнонаукові – порівняння, аналіз, узагальнення, синтез, аналогія, систематизація, класифікація; конкретно-наукові: методи історико-структурного, історико-хронологічного, термінологічного та причинно-наслідкового аналізу, ретроспективний метод, історико-типологічний метод; методи системно-структурного та системно-функціонального аналізу; емпіричні – бесіди, опитування; прогностичні методи: метод екстраполяції історичного досвіду та метод педагогічного прогнозування.

Достовірність проведеного дослідження була забезпечена чітким алгоритмом дій, достатнім часом для апробації та оптимальним вибором використаних методів. Обрані сучасні методи дослідження виявилися інформативними та відповідними для реальної картини відображення поставленої мети.

Основні результати дослідження були опубліковані в 25 публікаціях, серед яких: 7 статей у вітчизняних фахових виданнях, 1 наукова стаття в закордонному виданні, 17 праць апробаційного характеру.

Значення для науки і практики одержаних результатів. Праця В. В. Вертеля має суттєве практичне значення, що визначається можливістю використання результатів дослідження для організації та вдосконалення еколого-натуралістичної роботи як у закладах позашкільної, так і загальної

середньої освіти. Вони також можуть бути використані під час підготовки навчально-методичних посібників, науково-дослідницьких робіт, а також у лекціях для слухачів курсів підвищення кваліфікації та студентів педагогічних закладів вищої освіти. Це сприятиме покращенню форм і умов реалізації еколого-натуралістичної роботи, а також удосконаленню її програмно-методичного забезпечення.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації включає анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, логічно пов'язані між собою, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Зміст дисертації докладно висвітлює ключові аспекти дослідження й відповідає визначеній меті та поставленим завданням.

Науковий апарат роботи добре визначений, а об'єкт, предмет та мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають темі. У вступі презентовано наукову новизну, практичне значення, результати апробації та впровадження. Комплекс використаних методів дослідження є гармонійним для досягнення наукового пошуку.

У першому розділі висвітлено історіографію та джерельну базу еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України другої половини XX – на початку XXI ст., що дозволило виявити нові відомості про діяльність закладів позашкільної освіти та організацію в них еколого-натуралістичної роботи.

У другому розділі окреслено нормативно-правову базу та програмно-методичне забезпечення еколого-натуралістичної роботи з дітьми та учнівською молоддю в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України другої половини XX – на початку XXI ст.

У третьому розділі докладно з'ясовано організаційні засади еколого-натуралістичної роботи з дітьми та учнівською молоддю в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України другої половини XX – на

початку ХХІ ст. Загальні та розділові висновки логічні й аргументовані, відображають результати та завдання дослідження, підтверджуючи досягнення визначеної мети.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Поряд із позитивною оцінкою дисертації В. В. Вертеля, вважаємо за необхідне зазначити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання, які мають рекомендаційний характер:

1) на нашу думку, дослідження виграло б, якби в межах висвітлення програмно-методичного забезпечення еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти Сумської, Харківської та Чернігівської областей автор здійснив порівняльний аналіз цих регіонів і унаочнив його результати у вигляді порівняльної таблиці;

2) у тексті трапляються повтори одних і тих самих думок у різних розділах, зокрема щодо ролі гурткової роботи. Доцільно було їх уникнути для компактності викладу;

3) в окремих підрозділах висновки є надто загальними або короткими. Варто чітко формулювати результати аналізу, конкретизуючи здобутки, труднощі та тенденції кожного етапу.

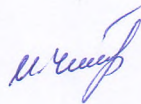
Утім, зазначені зауваження, рекомендації та побажання не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження В. В. Вертеля і можуть бути предметом для наукової дискусії.

Висновок. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Вертеля Владислава Вікторовича «Розвиток еколого-натуралістичної роботи в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України (40-ві рр. ХХ – 20-ті рр. ХХІ століття)» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам «Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами), а її автор, Владислав Вікторович Вертель, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач аспірантури і докторантури
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка

Ірина ЧИСТЯКОВА

